

Valimisliit Kodusaar
kodusaarhiiumaa@gmail.com

Teie 28.08.2018
Meie 04.09.2018 nr 12.2-1/6693-2

Järelevamemenetluse algatamata jätmine

Austatud proua Talts ning härra Mänd, Leigri, Paulus, Preobraženski, Harak, Valk

Edastasite 28.08.2018 Rahandusministeeriumile teate järelevamemenetluse algatamiseks Hiiumaa Loodus- ja Tegevuskeskuse (edaspidi Hankija) 25.05.2018 riiklikus riigihangete registris (edaspidi eRHR) avaldatud avatud hankemenetlusega riigihanke „Elamuskeskuse Tuuletorn ehitustööd“, viitenumber 196384 (edaspidi Riigihange) üle.

Märgite teates, et teil puudub info, kas Hankija on täitnud kohustust küsida pakkujalt, kelle pakkumuse ta kavatses edukaks tunnistada, RHS § 115 lg 2 p 1 kohast selgitust ning kas Hankija on vormistanud RHS § 120 lg 2 vastava otsuse. Täiendavalt viitate RHS § 88 lg-le 7 ja § 46 lg-le 3. Ühtlasi leiaste, et Riigihanke dokumendid on koostatud pealiskaudselt, mille tulemusena on hinnapakkumused ületanud Hiiumaa vallavalitsuse eelarves planeeritud vahendid ning hinnapakkumuste tabel on esitatud pakkujatele ilma töömahtudeta, mille tulemusena ei ole selget ja ühest alust hinnapakkumuste võrdlemiseks.

Järelevamemenetluse algatamise või mittealgatamise otsustamiseks on Rahandusministeerium selgitanud välja alljärgnevad asjaolud:

1. RHS § 115 lg-s 2 loetletud ühe või mitme aluse esinemisel on hankija kohustatud nõudma enne pakkumuse edukaks tunnistamist pakkujalt RHS § 115 lg 1 nimetatud selgitust ehk juhul, kui Hankija tuvastab pakkujal, kelle ta kavatses edukaks tunnistada mõne lg 2 loetletud aluse olemasolu, lasub hankijal kohustus nõuda pakkujalt lg 1 nimetatud selgitust tema pakkumuse tõsiseltvõetavuse kohta. RHS § 115 lg 2 p 2 sätestatu tuvastamiseks on hankija kohustatud nõudma RHS § 115 lg 3 kohast tõendit.

Antud juhul on tuvastamist leidnud järgnevad asjaolud: 1) Riigihanke hankelepingu esemeks on ehitustööd; 2) riigihanke alusdokumendi (*Juhised pakkujale*) punkti 1.5 kohaselt on Riigihanke eeldatav maksumus madalam rahvusvahelisest piirmäärast ja kõrgem riigihangete piirmäärast; 3) hankemenetluses on vastavaks tunnistatud kolm pakkumust (Eston Ehitus AS, Ehitus5ECO OÜ ning ühispakkuja Remet AS, Arens Ehitustööd OÜ ja 1PARTNER Ehitus OÜ); 4) pakkumuse, mille Hankija kavatses edukaks tunnistada, maksumus on maksumuselt järgmise vastavaks tunnistatud pakkumuse maksumusest 12% võrra madalam. Arvestades eeltoodut oli Hankijal

kohustus vastavalt RHS § 115 lg 2 küsida pakkujalt, kelle ta kavatseb edukaks tunnistada, RHS § 115 lg 1 kohast selgitust ja lg 3 kohast tõendit.

Hankija edastas 30.08.2018 Rahandusministeeriumile e-kirjad, millest nähtub, et Hankija küsis 02.07.2018 pakkujalt, kelle pakkumuse ta kavatseb edukaks tunnistada ehk Eston Ehitus AS-lt vastavalt RHS § 115 lg 2 sätestatule sama §-i lg 1 kohast selgitust pakkumuse maksumuse põhjendatuse kohta ning RHS § 115 lg 3 kohast tõendit töötajate ja ehitusvaldkonna keskmise töötasu kohta perioodil oktoober 2017 kuni märts 2018. Eston Ehitus AS edastas nõutud selgitused ja tõendi Hankijale 06.07.2018, järgides seega RHS § 115 lg 1 tulenevat viie tööpäevast tähtaega.

2. RHS § 120 lg 2 sätestab, et Hankija ei või anda nõustumust hankelepingu sõlmimiseks enne 14 päeva möödumist käesoleva seaduse § 104 lõikes 8 nimetatud eduka pakkuja kõrvaldamata jätmise ja kvalifitseerimise otsuse kohta teate esitamisest (edaspidi ooteaeg). Riigihangetes, mille eeldatav maksumus on väiksem kui rahvusvaheline piirmäär, kohaldab hankija kümnapäevast ooteaega.

RHS § 104 lg 8 II lause kohaselt teeb hankija pärast eduka pakkuja suhtes kõrvaldamise aluste puudumise ja esitatud kvalifitseerimise tingimustele vastamise kontrollimist otsuse eduka pakkuja kõrvaldamise või kõrvaldamata jätmise ja kvalifitseerimise või kvalifitseerimata jätmise kohta.

eRHR-st (*Protokollid ja otsused*) nähtub, et Hankija on teinud 11.07.2018 protokollilise otsuse eduka pakkumuse esitanud pakkuja kõrvaldamata jätmise ja kvalifitseerimise kohta. Samal päeval on otsus eRHR-s tehtud nähtavaks kõikidele pakkujatele. Hankelepingu ei ole Hankija käesolevaks hetkeks sõlminud, seega on Hankija järginud RHS § 120 lg-s 2 sätestatud kümnapäevast ooteaega.

3. Järelevalveteate esitajad viitavad RHS § 88 lg-le 7, mille järgi peab tehniline kirjeldus tagama kõigile ettevõtjatele võrdsed tingimused pakkumuse esitamiseks ega tohi tekitada objektiivselt põhjendamatuid takistusi riigihangete avamisel konkurentsile. Järelevalveteatest ei selgu, milles seisneb teate esitajate hinnangul RHS § 88 lg 7 rikkumine.

Isikute võrdne kohtlemine riigihankel ei tähenda, et hankija peaks määratlema hanke objekti ning koostama tehnilise kirjelduse viisil, et pakkumuse saaks esitada võimalikult suur hulk pakkujaid.¹ Hankedokumentide koostamisel peab hankija lähtuma oma vajadustest. Hankija kohustus mitte teha põhjendamatuid takistusi konkurentsile ning kasutada ära olemasolevat konkurentsi ei tähenda, et hankija oleks kohustatud tehnilises kirjelduses arvestama kõikide hankemenetluses osalemisest huvitavad isikute võimaluste ning huvidega ning sel viisil ise täiendavat konkurentsi looma.² Antud juhul on Hankija Riigihankes võimaldanud pakkuda samaväärseid tooteid ning konkurentsi tagamisele viitab asjaolu, et pakkumuse on esitanud kolm ettevõtjat.

¹ Minumets, D., Kulm, P. Riigihangete õigus. 2014, lk 211.

² VAKO 15.12.2010 otsus nr 233-10/120633, p-d 13 ja 14.

4. Järelevalveteates on viidatud RHS § 46 lg-le 3, kuid ei ole selgitatud, milles seisneb teate esitajate hinnangul RHS § 46 lg 3 rikkumine. RHS § 46 lg 3 kohaselt ei tohi riigihanke alusdokumentide kohta esitatavad selgitused või selgitamist võimaldavad dokumendid sisaldada uut teavet, ilma milleta ei ole pakkumuste esitamine võimalik või muutuksid juba esitatud pakkumused riigihanke alusdokumentidele mittevastavaks või muutuks nende sisu. Selgituste ja selgitamist võimaldavate dokumentide alusel on keelatud riigihanke alusdokumente muuta.

Hankija muutis Riigihankest huvitatud isikute küsimustele vastamisel riigihanke alusdokumente kuupäevadel 28.05.2018, 05.06.2018 ja 06.06.2018. eRHR-i teabevahetusest nähtub, et Hankija on nimetatud kuupäevadel tehtud muudatused esitanud ka riigihanke alusdokumentides ning seetõttu ei esine vastuolu RHS § 46 lg-ga 3.

Lisame, et antud juhul on tegemist ehitustööde avatud hankemenetlusega, mille eeldatav maksumuse on Hankija määranud alla rahvusvahelise riigihanke piirmäära. RHS § 93 lg 1 p 3 kohaselt on Riigihankes minimaalne nõutav pakkumuste esitamise tähtaeg 25 päeva hanketeate registrile esitamisest arvates. Lähtudes RHS § 82 lg-st 1 on hankija kohustatud riigihanke alusdokumentide muutmisel pikendama pakkumuste esitamise tähtaega selliselt, et muudetud hanketeate registris avaldamisest arvates või muudetud riigihanke alusdokumentide kättesaadavaks tegemisest või edastamisest arvates oleks pakkumuste või taotluste esitamise tähtaeg võrdne vähemalt poolega vastavast käesoleva seaduse §-s 93 või 94 sätestatud minimaalsest tähtajast. Pool 25-päevasest tähtajast on seega 13 päeva.

Hankija on hanketeate avaldanud 25.05.2018 ning pakkumuste esitamise tähtpäev oli 27.06.2018. Võttes arvesse, et Hankija tegi viimase muudatuse riigihanke alusdokumentides 06.06.2018, ei olnud Hankijal kohustust pikendada pakkumuste esitamise tähtpäeva, sest pärast viimast muudatust 06.06.2018 jäi pakkumuste esitamise tähtpäevani 20 päeva.

5. Selgitame, et RHS § 116 lg 1 sätestab hankija õiguse teha põhjendatud kirjaliku otsuse kõigi pakkumuste tagasilükkamise kohta juhul, kui kõigi pakkumuste või vastavaks tunnistatud pakkumuste maksumused ületavad hankelepingu eeldatavat maksumust või juhul, kui hankija on objektiivsel ja mittediskrimineerival alusel kõigi pakkumuste tagasilükkamise näinud ette riigihanke alusdokumentides ja see alus on olemas. Rõhutame, et RHS § 116 lg 1 on hankija õigus pakkumused tagasi lükata, mitte kohustus.

Lisaks sellele, et riigihanke eeldatava maksumuse suurusest sõltub õigete menetlusreeglite kohaldamine, võimaldab hankelepingu eeldatava maksumuse määramine hankijal enne hankemenetluse alustamist tuvastada, millise hinnaga on võimalik riigihankega taotletav eesmärk saavutada.³ Riigihanke eeldatava maksumuse määramise kohustus lasub vastavalt RHS §-des 23-26 sätestatule hankijal. Ühtlasi on hankija teadlik sellest, millised on tema rahalised võimalused, mistõttu võtab Hankija vastu otsuse sellest, kas pakkumused ületavad hankija rahalisi võimalusi või mitte.

³ Minumets, D., Kulm, P. Riigihangete õigus. 2014, lk 421.

Antud juhul ei ole Hankija Riigihanke hanketeates ega alusdokumentides hankelepingu eeldatavat maksumust märkinud, ent riigihanke eeldatava maksumuse avaldamise kohustust Hankijal ei ole. Samale seisukohale on asunud ka Riigihangete vaidlustuskomisjon (edaspidi VAKO), sedastades, et RHS-st ei tulene kohustust hankelepingu eeldatava maksumuse avaldamiseks enne pakkumuste esitamist, v.a juhul, kui hankemenetluses osalemisest huvitatud isikud seda küsivad.⁴

6. Hankija on Tehnilise kirjelduse punktis 8 märkinud järgmist: „*Riigihanke alusdokumentides kirjeldatud eesmärgi täitmiseks vajalike tööde mahtude määramine on pakkuja kohustus. Juhul kui riigihanke alusdokumentide või selle lisades on esitatud konkreetsed tööde mahud, tuleb lugeda neid informatiivseteks ning pakkumuses tuleb arvestada tegelike vajalike tööde mahtudega.*“. Lisaks näeb Pakkumisyhendi punkt 5.4 ette, et pakkuja peab pakkumuses, tuginedes pakkuja professionaalsetele teadmistele ja kogemusele, määrama ehitustöö reaalse mahu, mis on pakkumuse maksumuse arvutamise aluseks. Viidatud punkti kohaselt on konkreetsed tööde mahud indikatiivses töömahtude tabelis (Lisa 1) või mujal hankedokumentides informatiivsed ja mittesiduvad ning pakkumust tehes tuleb arvestada kõigi hankedokumentidest tulenevate tegelike vajalike tööde mahtudega. Ühtlasi sisaldab Tehnilise kirjelduse lisa 7 indikatiivset töömahtude loendit.

VAKO on oma praktikas osutanud, et hankija kohustub tegema jõupingutusi hankelepingu eseme ja tööde mahu piisavalt täpselt määratlemiseks, et pakkujatel oleks võimalik arvestada pakkumuse tegemisel ja hinnapakumuse kalkuleerimisel kõigi teostamist vajavate töödega.⁵ Ebapiisavalt koostatud riigihanke alusdokumendi eest vastutab alati hankija,⁶ ent vaatamata sellele, et tehniline kirjeldus peab olema piisavalt täpne, et vastavas valdkonnas tegutsev pakkuja saaks hankelepingu eseme tehnilise kirjelduse alusel hinnata hankelepingu eseme olemust ja mahtu, ei saa hankijatelt nõuda detailsuseni täpse tehnilise kirjelduse koostamist.

Antud juhul on Hankija määranud ära indikatiivsed töömahud ning märkinud Riigihanke alusdokumentides üheselt, et pakkujad peavad pakkumuse koostamisel lähtuma vastava valdkonna professionaalsetest teadmistest ja kogemustest, seega on Hankija lõpliku töömahtude määramise jätnud pakkujate riskiks. Hankija on ette näinud indikatiivsed töömahu loendid, et pakkujad saaksid lähtuda samadest eeldatavatest hankelepingu mahtudest, mistõttu on Hankija teinud pingutusi selleks, et pakkumuste võrreldavus oleks tagatud.

Tutvunud järelevalveteate esitajate ja Hankija esitatud seisukohtade, dokumentide ja tõenditega ning eRHR Riigihanke andmetega leiame kokkuvõttes, et järelevalveteates nimetatud võimalikku rikkumist ei esine, mistõttu me järelevalvemenetlust RHS § 206 lg 1 p-st 3 lähtudes ei alusta. Ühtlasi soovitame edaspidi olukorras, kus teile ei ole teada või arusaadav, millised on asjaolud hankemenetluses esinevad, pöörduda esmalt Hankija poole, kes on kõige paremini teadlik kogu hankemenetluse korraldamise asjaoludest.

⁴ VAKO 18.09.2014 otsus nr 12.2-9/7737, p 19.

⁵ VAKO 12.09.2011 otsus nr 175-11/126740, p-d 8 ja 9.

⁶ RKHKo 13.06.2013, nr 3-3-1-24-13, p 39.

Täiendavate küsimustega palume pöörduda riigihangete ja riigiabi osakonna juristi Marit Piirisaar'e poole (tel: 611 3033, e-post: marit.piirisaar@fn.ee).

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Estella Põllu
osakonnajuhataja asetäitja
riigihangete ja riigiabi osakond

Lisaaddressaadid:
Hiiumaa Loodus- ja Tegevuskeskus

Marit Piirisaar 611 3033
marit.piirisaar@fn.ee